

Vergaderjaar 2014–2015

34 083

Wijziging van de Algemene Ouderdomswet, de Wet op de loonbelasting 1964 en de Wet verhoging AOW- en pensioenrichtleeftijd in verband met de versnelling van de stapsgewijze verhoging van de AOW-leeftijd

B

VOORLOPIG VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID¹

Vastgesteld 23 april 2015

Het voorbereidend onderzoek van dit wetsvoorstel geeft de commissie aanleiding tot het maken van de volgende opmerkingen en het stellen van de volgende vragen.

VVD

De leden van de fractie van de VVD in de Eerste Kamer hebben met belangstelling kennis genomen van het wetsvoorstel inhoudende versnelling van de stapsgewijze verhoging van de AOW-leeftijd en hebben daaromtrent nog enkele vragen.

Beter economisch tij

Bij indiening van dit wetsvoorstel, maar ook al daaraan voorafgaande, heeft de regering aangegeven dat de versnelling van de verhoging van de AOW-leeftijd nodig is vanwege de financiële situatie van de overheidsfinanciën. Zeer recente cijfers en verwachtingen geven echter aan dat de genomen maatregelen effect beginnen te sorteren en dat de opgaande lijn van onze economie zichtbaar is. De financiële situatie van de overheid op korte en middellange termijn zal stevig verbeteren, zo is de verwachting. Met deze constatering lijkt voor velen de vraag gerechtvaardigd of de voorgenomen stap tot versnelling nog nodig is, nu die is ingegeven door financiële omstandigheden die wezenlijk anders zullen zijn.

¹ Samenstelling:

Holdijk (SGP), Kneppers-Heijnert (VVD), Sylvester (PvdA) (*voorzitter*), Terpstra (CDA), Nagel (50PLUS), Ruers (SP), Elzinga (SP), Koffeman (PvdD), Strik (GL), Flierman (CDA), Backer (D66), Beckers (VVD), De Boer (GL), Van Dijk (PVV) (*vice-voorzitter*), Ester (CU), De Grave (VVD), Hoekstra (CDA), De Lange (OSF), Postema (PvdA), Scholten (D66), Sent (PvdA), Sørensen (PVV), Swagerman (VVD), Kok (PVV), Koning (PvdA), Van Zandbrink (PvdA).

Consistentie overheidsoptreden

Deze versnelling roept temeer vragen op nu dit wetsvoorstel het vijfde wijzigingsvoorstel binnen enkele jaren is. Diverse wetsvoorstellen werden uitvoerig met de burgerij gecommuniceerd en vervolgens ingetrokken. Voor betrokkenen in de samenleving is het wenselijk dat zij zekerheid krijgen rondom dit dossier, zodat er draagvlak ontstaat en dat individuen hun planning en voorbereiding kunnen maken. Veel muteren geeft onzekerheid. De vraag is dan ook hoe lang de regering met deze veranderingen kan doorgaan, mede in het licht van de vorige opmerking en vraag omtrent de economische ontwikkelingen? Ook hierover graag de visie van de regering.

Vorbereidingstijd

In relatie tot deze hoge mutatiegraad vragen deze leden de regering aan te geven of de thans resterende voorbereidingstijd voor de burger om op de veranderingen in te spelen voldoende is? Eerder werd door de regering aangegeven dat bij het hanteren van de mutaties van de AOW-leeftijd ten gevolge van de levensverwachting een voorbereidingsperiode van 5 jaren vereist is en gegeven wordt. Die periode is niet beschikbaar bij in werking treden van deze wet en de realisatie momenten einde 2019 (66 jarige leeftijd) en vervolgens de mutaties tot (halverwege?) 2020. Ook hierover graag een uitvoerige visie van de regering.

Arbeidsaanbod en werkloosheid

Tenslotte vragen de leden van de VVD-fractie de regering om aan te geven wat het effect van het versneld verhogen van de AOW-leeftijd is op het arbeidsaanbod, de vervulling van de werkgelegenheid door de diverse leeftijdscohorten, met name van de jongeren en op het aantal werklozen van ruim 600.000.

Deze leden stellen het bijzonder op prijs indien de vragen over deze vier onderwerpen niet alleen per onderwerp beantwoord worden, maar ook in hun onderlinge samenhang uitvoerig beschouwd worden.

PvdA

De leden van de fractie van de **Partij van de Arbeid** hebben kennis genomen van het wetsvoorstel versnelling stapsgewijze verhoging AOW-leeftijd (34 083). Deze leden hebben over het wetsvoorstel nog de volgende vragen.

Demografische ontwikkelingen

In hoeverre houdt het onderhavige wetsvoorstel verband met gewijzigde inzichten in demografische ontwikkelingen ten opzichte van hetgeen bekend was bij het indienen van de Wet VAP?

Vorbereidingstijd

In het wetsvoorstel is bepaald dat een verhoging van de AOW-leeftijd minimaal vijf jaar van tevoren wordt aangekondigd. Deze leden constateren dat deze bepaling louter betrekking heeft op de koppeling van de AOW-leeftijd aan de levensverwachting. Waarom kiest de regering voor een termijn van vijf jaar? Waarom kiest de regering er niet voor eenzelfde termijn te hanteren voor tussentijds verhogingen, zoals thans met het onderhavige wetsvoorstel wordt voorgesteld?

Het wetsvoorstel heeft direct gevolg voor mensen die volgend jaar (2016) met pensioen gaan. Is het kabinet zich ervan bewust dat mensen die in sectoren werken waar een jaarplanning geldt, zoals bijvoorbeeld in het onderwijs, reeds afspraken hebben gemaakt? Ziet de regering nog andere groepen waarvoor evident is dat men feitelijk niet meer kan anticiperen op de gevolgen per het volgende jaar? Hoe heeft de regering in deze problematiek voorzien?

Overbrugging

Het wetsvoorstel heeft louter effect voor een specifiek leeftijdscohort. Als gevolg van het onderhavige wetsvoorstel wordt de AOW-leeftijd één of meerdere maanden verhoogd voor iedereen die geboren is na 30 september 1950 en voor 1 januari 1957. Welke overgangsmaatregelen zijn voor deze groep voorzien, anders dan de overbruggingsuitkering voor mensen die per 1 januari 2013 al deelnemen aan een vut- of prepensioenregeling en zich niet hebben kunnen voorbereiden op de versnelde AOW-leeftijdsverhoging?

Betreft het onderhavige wetsvoorstel naar het oordeel van de regering de laatste discretionaire verhoging van de AOW-leeftijd (dus los van die gekoppeld aan de levensverwachting, waarvoor een termijn van vijf jaar is gekozen), of kunnen deze leden van deze regering nog herhalingen dienaangaande verwachten?

CDA

De leden van de **CDA**-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het voorliggende wetsvoorstel. Zij hebben de volgende vragen.

Ingroeicurve

Waarom kiest het kabinet voor de voorgestelde «ingroeicurve», en niet voor een andere? Waarom is bijvoorbeeld niet gekozen voor een snellere verhoging in de eerste jaren, met vervolgens langere plateaus?

Dit wetsvoorstel komt uit het regeerakkoord dat is gesloten in 2012. Waarom heeft het kabinet er voor gekozen om de jaren 2014 en 2015 qua verhoging onbenut te laten? Was het niet zowel financieel aantrekkelijker als eerlijker richting degenen die met de verhogingen vanaf 2016 geconfronteerd worden, wanneer er ook in de jaren 2014 en 2015 een versnelling had plaatsgevonden?

Zoals hiervoor gememoreerd, maakt dit wetsvoorstel onderdeel uit van het regeerakkoord. Waarom heeft het kabinet er zo lang mee gewacht om het voorstel in te dienen? Nu zal het op z'n vroegst in het tweede kwartaal van 2015 door de Eerste Kamer worden aanvaard.

Was het, in het bijzonder richting degenen die de komende jaren met een verhoging worden geconfronteerd, niet zuiverder geweest het voorstel al in 2013 in te dienen? Aan de complexiteit van het voorstel kan het onmogelijk gelegen hebben, want zowel lengte als qua inhoud is dat zeer overzichtelijk.

Overbrugging

Kan de regering nader ingaan op de financiële positie van werkloze ouderen in de buurt van de AOW-gerechtigde leeftijd, die door dit voorstel langer dan voorzien geen aanspraak kunnen maken op AOW?

PVV

De leden van de fractie van de PVV hebben met belangstelling kennis genomen van onderhavig wetsvoorstel en hebben de volgende nadere vragen.

Beter economisch tij

Kan – gelet op het feit dat nog in 2012 werd besloten om de AOW-leeftijd te verhogen en anderzijds de nu voorgestelde versnelling de facto alleen wordt onderbouwd met een beroep op de toestand van de overheidsfinanciën en de economische crisis ten tijde van de totstandkoming van het Regeerakkoord – worden aangegeven wat de actuele noodzaak van de voorgestelde versnelling nog is op dit moment nu (bij nadere berekening door het CPB) is gebleken dat het zogeheten houdbaarheidssaldo inmiddels is omgeslagen van een tekort in een overschot?

Wat zou het effect op voorliggend wetsvoorstel zijn van het feit dat in genoemde recente berekeningen de ontwikkeling van de collectieve inkomsten gelijke tred houdt met de stijgende uitgaven aan AOW en het feit dat ondanks die stijgende uitgaven deze stijging feitelijk onder controle is, met name als gevolg van diverse ontwikkelingen als de eerdere verhoging van de AOW?

Ligt aan dit wetsvoorstel per saldo alleen ten grondslag de beleidsmatige keuze tot versnelling omdat de koppeling van de AOW aan de levensverwachting als factor geen rol speelt en al is meegenomen in de wet Verhoging AOW? Kan het beleidsmatige aspect nader worden onderbouwd?

Arbeidsaanbod en werkloosheid

Is en, zo ja, in welke mate is de oude aanname bij de wet verhoging AOW nog relevant dat er steeds meer werk zou zijn voor minder mensen? Is het rapport Bakker uit juni 2008, dat een grote rol speelde bij genoemde wet, inmiddels niet achterhaald nu het zo is dat in de huidige praktijk de categorie «oudere» werknemers in grote aantallen werkloos is geworden en de werkloosheid onder deze groep alleen maar verder toeneemt? Illustratief daarvoor is de recente Barometer 50-plus van september 2014 waarin UWV de arbeidsmarktsituatie van ouderen weergeeft. Zijn er wellicht soms nog cijfers van meer actuele aard die dit beeld verder versterken? Wat zijn de werkgelegenheidseffecten op middellange en lange termijn van de voorgestelde maatregel?

Relatie met wetsvoorstel Wet werken na de AOW-gerechtigde leeftijd

Wat is de specifieke relatie met het wetsvoorstel 34 073 (Wet werken na de AOW-gerechtigde leeftijd)? Hoe opportuun is het om op dit moment van hoge werkloosheid onder de groep 50–65 jaar het werken na de pensioengerechtigde leeftijd makkelijker te maken? Is dit kabinet serieus van mening dat het van evenwichtig en verantwoord beleid getuigt om grote groepen die nu geconfronteerd zijn met werkloosheid, uitzicht te bieden – en niet meer dan dat – op een mogelijke latere carrière per de AOW? Dient niet veeleer de conclusie te zijn dat de ratio van iedere versnelling van de AOW-leeftijd volstrekt ontbreekt nu de periode van niet-werken in feite wordt verlengd door het naar achteren schuiven van de AOW?

Alternatieve opties

Kan – gezien het feit dat er sprake is van een beleidsmatige keuze – worden aangegeven of in dat kader alternatieve opties zijn bezien? Kan tegen deze achtergrond een historisch overzicht worden gegeven van de diverse maatregelen die in de afgelopen dertig jaar zijn genomen om de AOW beter houdbaar te maken en de impact van deze respectieve maatregelen? Is daarbij aan te geven wat het resultaat is geweest op het netto-profiel van de diverse generaties?

Is een inschatting te geven van alle wegleffecten als gevolg van de voorgestelde versnelling in AOW-leeftijd? En in welke mate hebben deze een rol gespeeld bij het afweggen van mogelijke alternatieve opties?

SP

De leden van de SP-fractie hebben met zorg kennisgenomen van het wetsvoorstel Versnelling stapsgewijze verhoging AOW-leeftijd. Zij hebben een aantal opmerkingen vooraf en enkele vragen.

Beter economisch tij

Het wetsvoorstel beoogt na 2015 een versnelling aan te brengen in het tempo waarmee de AOW-leeftijd wordt verhoogd als gevolg van de Wet verhoging AOW- en pensioenrichtleeftijd (Wet VAP). Het wetsvoorstel dient ter uitvoering van een in het regeerakkoord gemaakte afspraak. Deze afspraak tot versnelling van eerder aangekondigde maatregelen leveren structureel geen besparing op voor de schatkist, maar wel op korte en middellange termijn. Deze besparing werd ten tijde van het schrijven van het regeerakkoord noodzakelijk geacht door de coalitiepartijen, omdat de toestand van de overheidsfinanciën door de economische crisis sinds de eerder afgesproken verhoging van AOW-leeftijd verder was verslechterd. Naar de mening van de SP-fractie zijn de omstandigheden sindsdien gewijzigd. De overheidsfinanciën zijn inmiddels licht verbeterd, terwijl de werkloosheid verder is opgelopen. De leden van de SP-fractie betwisten de financiële noodzaak, terwijl de gevolgen van deze versnelde verhoging van de AOW-leeftijd momenteel voor de arbeidsmarkt en de economie onwenselijk zijn. Bovendien vrezen deze leden dat de pijn van het wetsvoorstel onevenredig neerslaat bij een relatief kleine groep getroffen, die daardoor als uitermate oneerlijk wordt gevoeld.

Wat is de projectie van het begrotingstekort van Nederland indien de door onderhavig wetsvoorstel beoogde bezuinigingen op de korte en middellange termijn niet worden gerealiseerd en hoe verhoudt zich dit tot de Europese begrotingsnorm?

Klopt het dat onderhavig wetsvoorstel niet bijdraagt aan de houdbaarheidsagenda en geen structurele bezuiniging oplevert?

Koopkrachtontwikkeling

Klopt het dat de koopkrachtontwikkeling van AOW-ers met een aanvullend pensioen sinds het uitbreken van de crisis in 2008 slechts één jaar licht positief was en zes jaar negatief?

Klopt het dat de koopkrachtachterstand van pensioengerechtigden ten opzichte van het mediane inkomen sinds 2008 inmiddels 8 procent bedraagt en (volgens het CEP) in 2016 verder dreigt op te lopen?

Arbeidsaanbod en werkloosheid

Klopt het dat onderhavig wetsvoorstel zeer eenzijdig de generaties geboren tussen 1951 en 1955 treft? Hoeveel mensen worden per jaar door dit wetsvoorstel geraakt?

Hoe beoordeelt de regering de opmerkingen van Erken, Doll en Raterink van het Ministerie van SZW in «De oploop van de werkloosheid verklaard» (ESB, 2014) dat de toename van het arbeidsaanbod alleen al in 2013 heeft geleid tot een stijging van 90.000 werklozen? Tot hoeveel extra werklozen zal onderhavig wetsvoorstel op korte en middellange termijn leiden?

Overbrugging

Klopt het dat een alleenstaande die al voor 2012 met prepensioen is gegaan een reeds bestaand AOW-gat van bijna 20.000 euro in het slechtste geval met 9.945 euro ziet groeien?

Klopt het dat voor partners met beiden AOW het AOW-gat kan oplopen tot maximaal 36.624 euro?

In tabel 2 van de memorie van antwoord staan de budgettaire effecten van onderhavig wetsvoorstel, maar zonder de budgettaire effecten van de overbruggingsregeling AOW. Wil de regering genoemde tabel hiermee aanvullen?

Vorbereidingstijd

Klopt het dat in de Wet VAP is vastgelegd dat verdere verhoging van de AOW-leeftijd op basis van de groei van de levensverwachting 5 jaar voorafgaand aan die verhoging moet worden aangekondigd? Wat is daarvoor de reden? En waarom geldt dat niet voor de versnelde verhoging van de AOW leeftijd in onderhavig wetsvoorstel?

Waarom ziet de regering niet dat deze financiële verslechtingen voor huishoudens die hierop niet hebben kunnen participeren leiden tot rechtsonzekerheid?

Ziet de regering ook dat dergelijke maatregelen het vertrouwen in de AOW verder ondermijnen?

Uitvoerbaarheid

De SVB achtte het wetsvoorstel eind 2013, ruim een jaar voor het aan de Tweede Kamer werd gestuurd, uitvoerbaar. Toen werd nog publicatie voor 1 januari 2015 voorzien, wat een invoeringstermijn van (minimaal) een jaar zou inhouden. Vindt de SVB het voorstel met een invoeringstermijn van een half jaar nog steeds uitvoerbaar?

Hoe zullen de pensioenuitvoerders met deze versnelde verhoging voor de ingangsdatum van aanvullende pensioenen rekening houden? Zit daarin nog onderscheid per fonds? En pakt het voorstel in de aanvullende pensioensfeer nog mogelijk verschillend uit voor mensen die nu werkzaam zijn en die geen werkverband meer hebben? En is er binnen die laatste groep nog verschil tussen mensen in een sociale zekerheidsuitkering, mensen met een prepensioenregeling of mensen die momenteel geen zelfstandige inkomsten hebben (en bijvoorbeeld op spaargeld een periode overbruggen)?

Consultatie stakeholders

Hoe hebben pensioenfondsen, belangenorganisaties van pensioenuitvoerders, sociale partners en ouderenorganisaties op onderhavig wetsvoorstel gereageerd?

D66

De leden van de **D66**-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van het voorliggende wetsvoorstel waarin een versnelling wordt aangebracht in het tempo waarmee de AOW-leeftijd wordt verhoogd. Deze leden onderschrijven de noodzaak van een versnelde verhoging van de pensioenleeftijd in het kader van de betaalbaarheid van de AOW op middellange termijn, maar hebben nog wel enkele vragen.

Relatie met wetsvoorstel Wet werken na de AOW-gerechtigde leeftijd

De leden van de D66-fractie horen graag of met een verhoging van de gemiddelde levensduur ook een appreciatie van de productiviteit van deze groep gepaard gaat die kan worden meegewogen in het beeld. Zowel in het voorliggende wetsvoorstel als in de Wet verhoging AOW- en pensioenrichtleeftijd besteedt het kabinet hier weinig aandacht aan, terwijl er wel bijzondere voorzieningen worden voorgesteld in wetsvoorstel 34073 (doorwerken na de AOW-gerechtigde leeftijd). Deze aanpassingen gaan nu juist uit van de aanname dat de productiviteit niet in verhouding meer staat tot de werkgeverslasten. Gaarne een nadere uitleg.

Ziet het kabinet een toename in productiviteit (of prestatievermogen) van deze doelgroep als een belangrijke richtsnoer bij het (versneld) verhogen van de AOW-leeftijd of is het louter een financieringsmotief? Waarom wel/niet? Zijn er bij het kabinet onderzoeken bekend waarin een positieve relatie tussen levensverwachting en prestatievermogen van ouderen is aangetoond?

Arbeidsaanbod en werkloosheid

Voorts stellen de leden van de D66-fractie de vraag of het wenselijk zou zijn om ten tijde van een ruime vraag naar arbeidskrachten de mogelijkheid te openen om op basis van vrijwilligheid de AOW-uitkering op een later tijdstip te doen ingaan. Daarbij kan de verschuiving van de datum gecompenseerd worden door een verhoging van de AOW-uitkering. Een dergelijke flexibele regeling zou middels een algemene maatregel van bestuur kunnen worden ingesteld, zoals ook is voorgesteld in de Algemene ouderdomsverzekering uit 1956. Hoe kijkt het kabinet aan tegen het openen van deze mogelijkheid? Welke arbeidsmarkteffecten kunnen er optreden indien deze keuze wordt aangeboden? Daarnaast zijn de leden van de D66-fractie benieuwd of een dergelijke regeling budgetneutraal kan worden uitgevoerd.

Communicatie over dit wetsvoorstel

De leden van de D66-fractie constateren dat de AOW-leeftijd binnen dit wetsvoorstel al vanaf 2016 versneld wordt verhoogd. Op welke manier gaat het kabinet de communicatie over dit wetsvoorstel inrichten en vanaf welk moment?

GroenLinks

De leden van de fractie van GroenLinks hebben kennis genomen van het wetsvoorstel tot versnelde verhoging tot de AOW-leeftijd. Zij hebben geen principiële bezwaren tegen een verdere verhoging van de AOW-leeftijd, maar hebben wel de nodige vragen bij de noodzaak en wenselijkheid om de versnelde verhoging juist op dit moment door te voeren. Mede in dat verband hebben zij een aantal vragen bij het wetsvoorstel.

Beter economisch tij

Onder de huidige wetgeving is de toekomstige verdere verhoging van de AOW-leeftijd reeds voorzien. Het onderhavige wetsvoorstel behelst een versnelling van deze verhoging. Uit de memorie van toelichting begrijpen de leden van de GroenLinks fractie dat de ratio hiervoor ligt in de houdbaarheid van de overheidsfinanciën op de middellange termijn. Sedert de indiening van het wetsvoorstel hebben de prognoses met betrekking tot de overheidsfinanciën op middellange termijn zich in positieve zin ontwikkeld. Kan de regering aangeven wat dat betekent voor de noodzaak voor de versnelling van de verhoging van de AOW-leeftijd?

Effecten voor betrokkenen

De memorie van toelichting bij het wetsvoorstel besteedt slechts zeer beperkt aandacht aan de effecten van het wetsvoorstel voor degenen van wie de AOW-leeftijd versneld wordt verhoogd. Kan de regering iets gedetailleerder aangeven wat de gevolgen, zowel financieel als anderszins, zullen zijn voor de betrokkenen:

- die werken;
- die tussen nu en hun AOW werkloos zullen worden?
- Die met VUT-of prepensioen zijn gegaan?
- die een bijstandsuitkering ontvangen?
- die een voortdurende uitkering ontvangen zonder vermogenstoets / partnertoets?
- Van wie de uitkering zonder vermogens/partnertoets eindigt voor de nieuwe AOW-datum?
- Die geen eigen inkomen hebben omdat zij een verdienende partner hebben?
- Die geen eigen inkomen hebben en een partner met een AOW-uitkering?

Arbeidsaanbod en werkloosheid

Uit de meest recente werkloosheid cijfers maken de leden van de GroenLinks fractie op dat de werkloosheid weliswaar daalt, maar dat dat niet geldt voor de werkloosheid onder ouderen, en dat met name de langdurige werkloosheid onder ouderen hardnekkig is. Het tegen deze achtergrond versneld verhogen van de AOW-leeftijd lijkt niet logisch, en wordt door velen ook niet begrepen. Kan de regering nader uiteenzetten of en zo ja waarom het tegen het achtergrond van de huidige ouderen-werkloosheid verstandig is om juist nu de AOW leeftijd versneld te verhogen?

Is het juist dat de versnelde verhoging van de AOW-leeftijd vooral overheidsbesparingen oplevert wanneer de betreffende ouderen werken, en dus langer door moeten werken? En dat daarom de arbeidsparticipatie van ouderen in grote mate bepalend is voor het behalen van de berekende besparingen? In dat verband vernemen de leden van de GroenLinks fractie graag welke ramingen van de arbeidsparticipatie van ouderen ten grondslag liggen aan de geraamde besparingen, en in hoeverre deze ramingen aangepast moeten worden op grond van de meest recente cijfers over de (langdurige) werkloosheid onder ouderen.

Overbrugging

In de memorie van toelichting is een overzicht opgenomen van de verwachte besparingen en de extra uitgaven ten gevolge van het wetsvoorstel voor de jaren 2016 tot en met 2019. Bij de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer is onder meer de motie Klaver

aangenomen over de verlenging van de overbruggingsregeling. De leden van de GroenLinks fractie ontvangen graag een bijgewerkt overzicht van de bezuinigingen en extra uitgaven waarin deze uitbreiding van de overbruggingsregeling is verwerkt.

ChristenUnie

De leden van de fractie van de ChristenUnie hebben kennisgenomen van wetsvoorstel 34083 Versnelling stapsgewijze verhoging AOW-leeftijd. Zij merken op dat reeds belangrijke stappen zijn gezet om de AOW toekomstbestendig te maken, door onder meer de AOW-leeftijd te verhogen en aan de levensverwachting te koppelen.

Geraamde opbrengst wetsvoorstel

Deze leden vragen zich af waarom het nodig is het eerder afgesproken traject te versnellen. De regering draagt daarvoor in de stukken het argument van de overheidsfinanciën aan. Erkent de regering dat deze wet geen structurele opbrengst heeft? Klopt de redenering van de leden van de fractie van de ChristenUnie dat de opbrengsten van de verhoging door dit wetsvoorstel niet veranderen, maar slechts naar voren worden gehaald?

Kan de regering precies uiteenzetten welke problemen zich «omvangrijk en acuut» (MvT, p. 3) zullen voordoen indien de opbrengsten van de reeds afgesproken AOW-verhoging niet naar voren worden gehaald?

Kan de regering naast elkaar zetten hoe de opbrengst van het onderhavige wetsvoorstel zich van jaar tot jaar verhoudt tot de opbrengst van de verhoging zonder de hier geregelde versnelling?

Consistentie overheidsoptreden

Het verhogen van de AOW-leeftijd was indertijd een gevoelige, maar noodzakelijk stap, die met grote zorgvuldigheid is genomen en gecommuniceerd. Wat doet het onderhavige wetsvoorstel ter versnelling van de verhoging met de betrouwbaarheid en voorspelbaarheid van het overheidsbeleid in het algemeen en in het bijzonder rond de verhoging van de AOW-leeftijd?

Consultatie stakeholders

Heeft de regering contact gehad met ouderenorganisaties, vakbonden en andere stakeholders over deze versnelling en de daarbij noodzakelijke overgangsregelingen?

Arbeidsaanbod en werkloosheid

Deze versnelling heeft betekenis voor de positie van ouderen op de arbeidsmarkt. In welk additioneel arbeidsmarktbeleid met betrekking tot de positie van ouderen is voorzien?

50PLUS

De afgelopen jaren hebben werkenden een, zij het meestal beperkte, loonstijging gehad. Voor het komend jaar bestaan er plannen om de werkenden via het belastingsysteem er extra op vooruit te laten gaan. Hoe verhouden deze ideeën uit solidariteitsoogpunt zich tot het versneld

verhogen van de AOW-leeftijd waardoor vele oudere mensen onvoldoende voorbereid in een zogeheten AOW-gat terecht komen?

Beter economisch tij

In de nota naar aanleiding van het verslag van de Tweede Kamer van 17 februari 2015 wordt gesteld dat de versnelde verhoging van de AOW-leeftijd een beleidsmatige keuze is die niet ingegeven wordt vanuit een plotseling sterke stijging van de levensverwachting ten opzichte van de situatie die gold ten tijde van invoering van de Wet verhoging AOW- en pensioenleeftijd. Steeds is gesteld dat de betaalbaarheid van het stelsel onder druk heeft gestaan door de huidige aanhoudende economische crisis. De laatste maanden heeft de regering regelmatig geventileerd dat de economie groeit en dat de vooruitzichten verbeteren. Nu de naar voren geschoven economische noodzaak ten gevolge van de crisis bijgesteld kan worden, rechtvaardigt dit gegeven niet om de voorgenomen versnelde verhoging van de AOW-leeftijd ongedaan te maken?

Klemt dit niet des te meer omdat de mensen die in een AOW-gat vallen ook nog eens langer AOW-premie moeten betalen? Is het kabinet bereid om in deze schrijnende gevallen dispensatie te verlenen?

Is het juist dat werknemers geboren voor juni 1954 een latere AOW krijgen waarvan de termijn kan oplopen tot 9 maanden en hoe verhoudt zich tot het feit dat er eerder sprake was van een maximale verhoging van 6 maanden?

In de memorie van toelichting wordt gemeld dat de regering opnieuw de afweging heeft gemaakt tussen de urgentie van de budgettaire problematiek en de rechtszekerheid voor mensen die vlak voor hun pensioen staan. Het kabinet vond de problemen zo omvangrijk en vooral acuut dat ook van deze groep een bijdrage mag worden verwacht. Gelet de veranderende economische situatie is het woord acuut nog wel op zijn plaats en is een heroverweging van versnelde invoering van de hogere AOW-leeftijd niet op zijn plaats?

Vorbereidingstijd

Steeds is gesteld dat bij verhoging van de AOW-leeftijd er een redelijke voorbereidingstermijn moet zijn (5 jaar) Wordt aan deze redelijk geachte voorbereidingstermijn in alle gevallen voldaan? De overbruggingsregeling vervalt met ingang van 1 januari 2019. Het kabinet verwacht dat mensen voldoende voorbereidingstijd hebben gehad om zelf het inkomensverlies op te vangen. Hoe moet dit beschouwd worden in het licht van de vorige vraag over de voorbereidingstermijn van 5 jaar?

Zware beroepen

In het verleden is met name door de vakbeweging maar ook door sommige partijen w.o. de PvdA gesteld dat er uitzonderingen gemaakt zouden moeten worden voor mensen met een zogeheten zwaar beroep. Wat vindt de regering op dit moment, zijn deze zware beroepen volledig uit beeld gehaald?

Arbeidsaanbod en werkloosheid

Is de regering, gelet op de recente publicaties over de werkloosheid onder 45-plussers niet van mening dat bij deze versnelde invoering van een

hogere AOW-leeftijd de werkloosheid onder ouderen met alle financiële gevolgen van dien, zal toenemen?

Referendum

Is het kabinet bereid over het voorstel 34083 een referendum te houden?

De leden van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid zien de beantwoording met belangstelling tegemoet; zij ontvangen de reactie bij voorkeur voor 24 april 2015.

De voorzitter van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
Sylvester

De griffier van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
Van Dooren